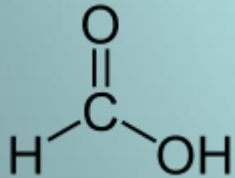
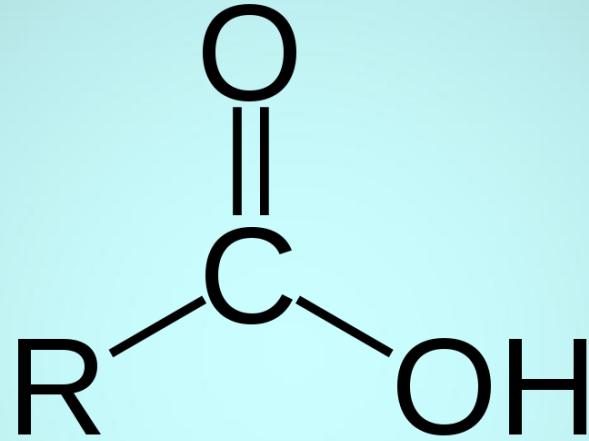
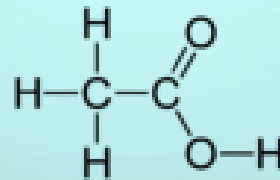

Καρβοξυλικά οξέα και παράγωγα

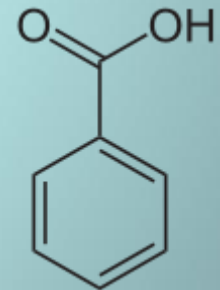
Καρβοξυλικά οξέα

Μεθανικό οξύ
Μυρμηκικό ή φορμικό οξύ

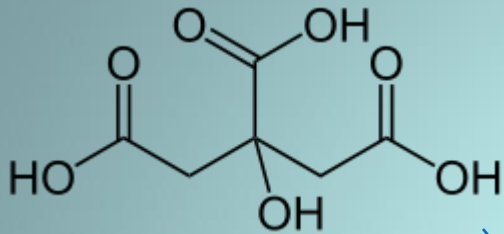

Αιθανοϊκό οξύ
Οξεικό οξύ

Βενζοϊκό οξύ
(συντηρητικό
E210-E213)

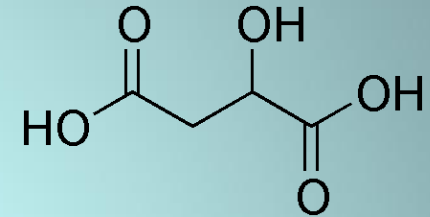
Καρβοξυλικά οξέα

Κιτρικό οξύ

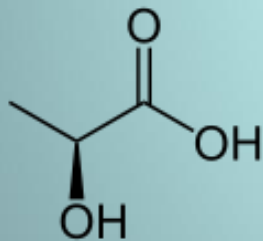
- σε φρούτα (λεμόνι, lime,...)
- E330

Η συζυγής βάση του οξέος αποτελεί θεμελιώδες συστατικό των οστών, ελέγχοντας το μέγεθος των κρυστάλλων ασβεστίου.

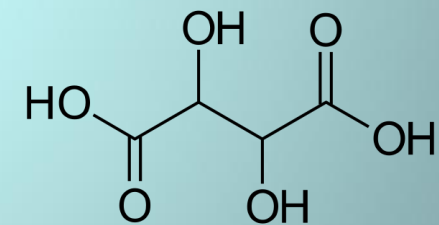
Μηλικό οξύ

- πράσινα μήλα, σταφύλια,...
- E296

Γαλακτικό οξύ

- Συστατικό του ξηνισμένου γάλακτος
- Παράγεται στους μύς κατά την άσκηση
- στη ζυθοποιεία για μείωση του pH
- E270

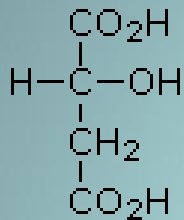

Τρυγικό οξύ

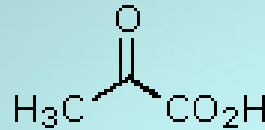
- αντιοξειδωτική δράση
- γαλακτοματοποιητής
- E334
- × Μυϊκή τοξίνη

Υδροξυοξέα

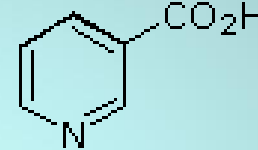
Καρβοξυλικά οξέα

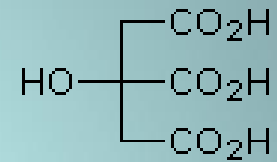
malic acid
(various fruits)

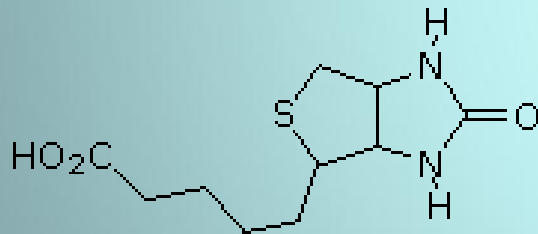
pyruvic acid
(a metabolic intermediate)

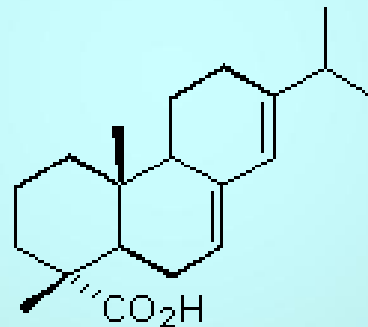
niacin
a vitamin

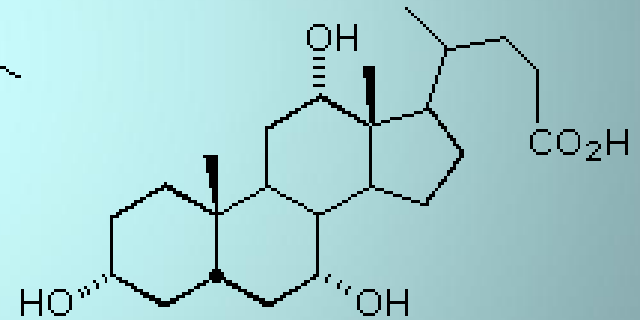
citric acid
(from citrus fruits)

biotin
(a cell growth factor)

abietic acid
(pine resin)

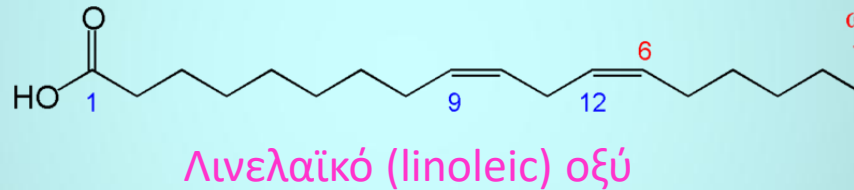
cholic acid
(from bile)

Καρβοξυλικά οξέα

Λιπαρά οξέα

- Σε φυτικά και ζωϊκά λίπη και έλαια.
- Άοσμο και άχρωμο έως υποκίτρινο.
- Κατατάσσεται στα μονοακόρεστα ωμέγα-9 λιπαρά οξέα.
- Κύριο λιπαρό οξύ του ανθρώπινου αδιπτικού ιστού.

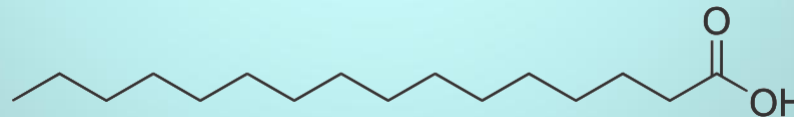

aluminum
naphthenate

Aluminum
palmitate

naphalm

- Απαραίτητο λιπαρό οξύ (λαμβάνεται με την τροφή).

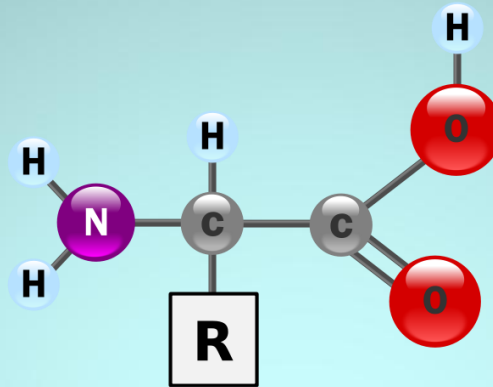
Τα λιπαρά οξέα απαντώνται με τη μορφή εστέρων, *τα τριγλυκερίδια*.

Μεταβάλλει τα β-κύτταρα στο πάγκρεας που είναι υπεύθυνα για την έκκριση της ινσουλίνης και την καταστολή του αισθήματος πείνας στον οργανισμό. Η λεπτίνη και η ινσουλίνη είναι οι κύριες ορμόνες ρύθμισης του σωματικού βάρους.

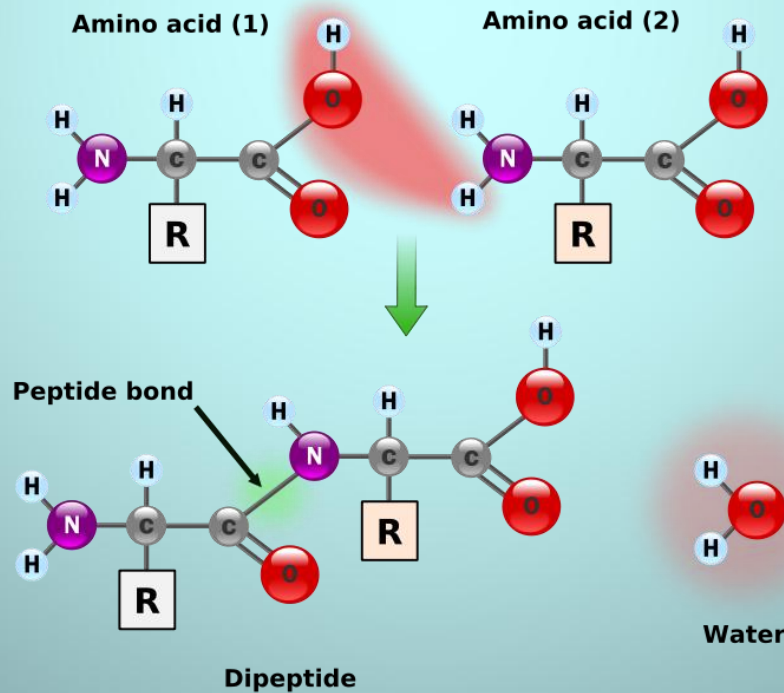
Καρβοξυλικά οξέα

α- αμινοξέα

Δομικοί λίθοι για τη βιοσύνθεση πρωτεϊνών

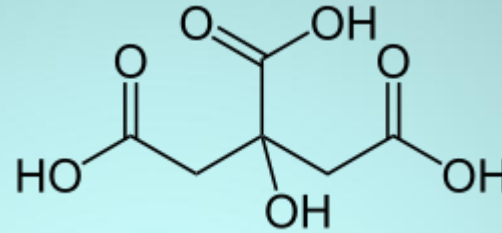

Πεπτιδική σύνθεση

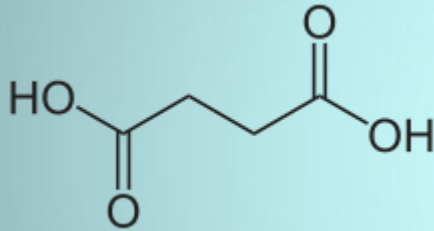

Καρβοξυλικά οξέα

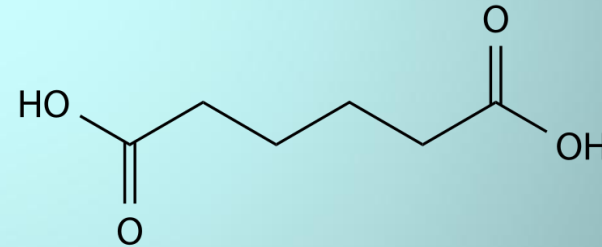
Δι- και τρι-
καρβοξυλικά οξέα

Κιτρικό οξύ

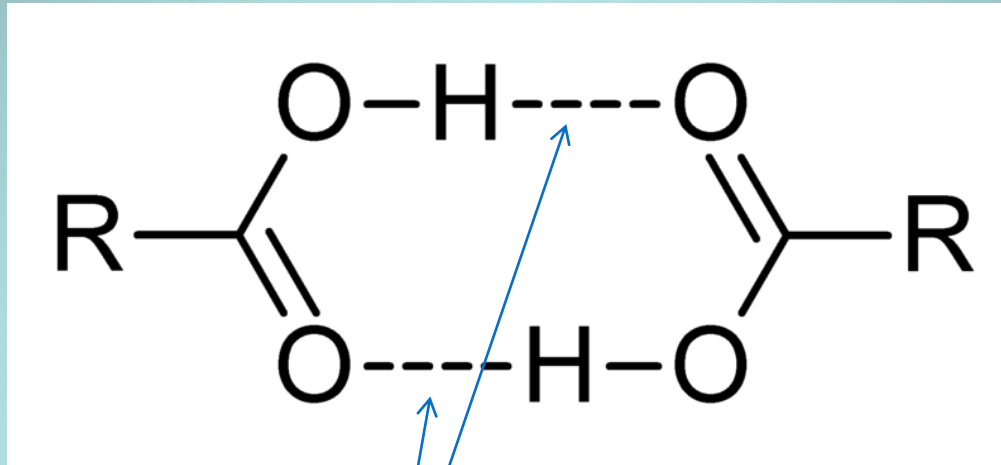
Ηλεκτρικό οξύ
Συντηρητικό E363

Αδιπικό οξύ
Πρώτη ύλη nylon

Σημεία ζέσεως και διαλυτότητα Καρβοξυλικών οξέων

Διμερές

Δεσμοί
υδρογόνου

Υψηλότερα σ.ζ και υψηλότερη
διαλυτότητα στο νερό από τις
αντίστοιχες αλκοόλες

Οξύτητα Καρβοξυλικών οξέων

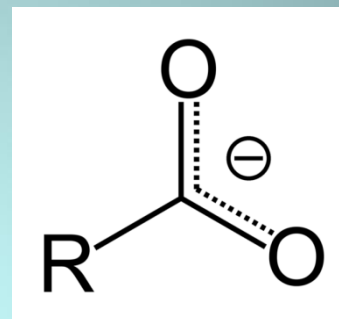
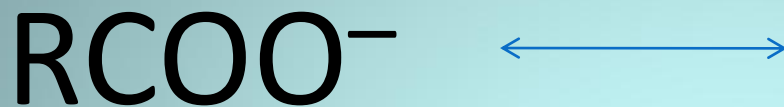

$$K_a = K \cdot [\text{H}_2\text{O}] = \frac{[\text{A}^-] \cdot [\text{H}_3\text{O}^+]}{[\text{HA}]}$$

$$pK_a = -\log K_a$$

Όσο μικρότερη η pKa τόσο ισχυρότερο το οξύ

Οξύτητα Καρβοξυλικών οξέων

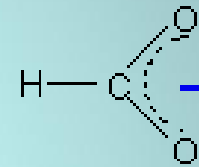
Σταθερότερο σε σχέση με RO^- των αλκοολών.

Πιο ισχυρός όξινος χαρακτήρας από τις αλκοόλες.

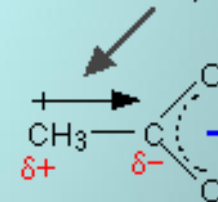
Καρβοξυλικά οξέα	pKa
Μυρμηκικό οξύ ή Μεθανικό οξύ (HCO_2H)	3,77
Οξεϊκό οξύ ή Αιθανικό οξύ (CH_3COOH)	4,76
Χλωραιθανικό οξύ (ClCH_2COOH)	2,86
Διχλωραιθανικό οξύ (CHCl_2COOH)	1,29
Τριχλωραιθανικό οξύ (CCl_3COOH)	0,65
Τριφθοραιθανικό οξύ (CF_3COOH)	0,50
Βενζοϊκό οξύ ($\text{C}_6\text{H}_5\text{CO}_2\text{H}$)	4,20
Οξαλικό οξύ ($\text{HO}_2\text{CCO}_2\text{H}$)	1,27

Διαφοροποίηση της οξύτητας καρβοξυλικών οξέων

	pK _a
HCOOH	3.75
CH ₃ COOH	4.76
CH ₃ CH ₂ COOH	4.87
CH ₃ CH ₂ CH ₂ COOH	4.82

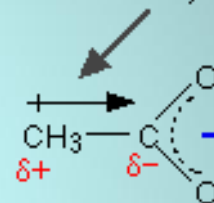
more negative charge pushed
towards already negative end

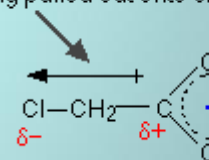
Διαφοροποίηση της οξύτητας καρβοξυλικών οξέων

	pK_a
CH_3COOH	4.76
CH_2ClCOOH	2.86
CHCl_2COOH	1.29
CCl_3COOH	0.65

more negative charge pushed
towards already negative end

negative charge delocalised even more
by being pulled out onto chlorine atom

Διαφοροποίηση της οξύτητας καρβοξυλικών οξέων

	pK_a
CH_2FCOOH	2.66
CH_2ClCOOH	2.86
CH_2BrCOOH	2.90
CH_2ICOOH	3.17

Fluorine is the most electronegative.

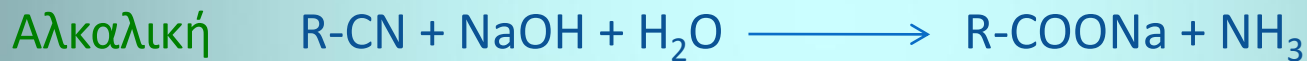
	pK_a
$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CH}_2\text{COOH}$	4.82
$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CHClCOOH}$	2.84
$\text{CH}_3\text{CHClCH}_2\text{COOH}$	4.06
$\text{CH}_2\text{ClCH}_2\text{CH}_2\text{COOH}$	4.52

The effect falls off quite quickly as the attached halogen gets further away from the $-\text{COO}^-$ end.

Σύνθεση Καρβοξυλικών οξέων

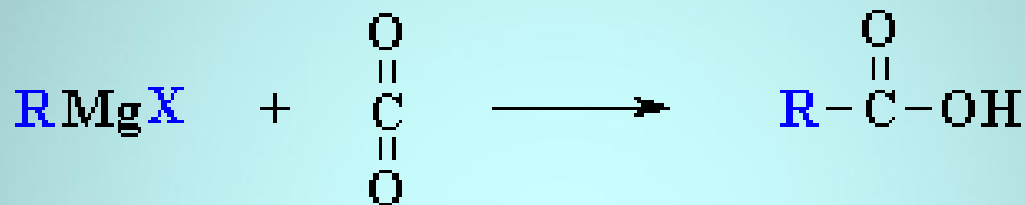
➤ Υδρόλυση νιτριλίων, εστέρων ή αμιδίων

Παράγεται οξύ με ένα άτομο C περισσότερο από το αλκύλιο του νιτριλίου

Σύνθεση Καρβοξυλικών οξέων

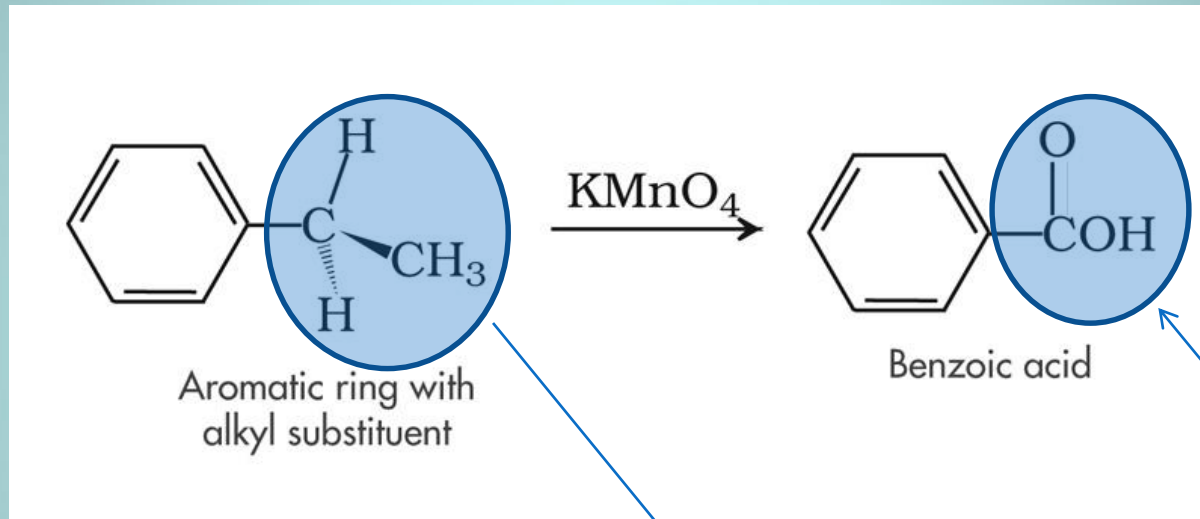
➤ Επίδραση CO₂ σε ενώσεις Grignard

Παράγεται οξύ με ένα άτομο C περισσότερο από το αλκύλιο της ένωσης Grignard

Σύνθεση Καρβοξυλικών οξέων

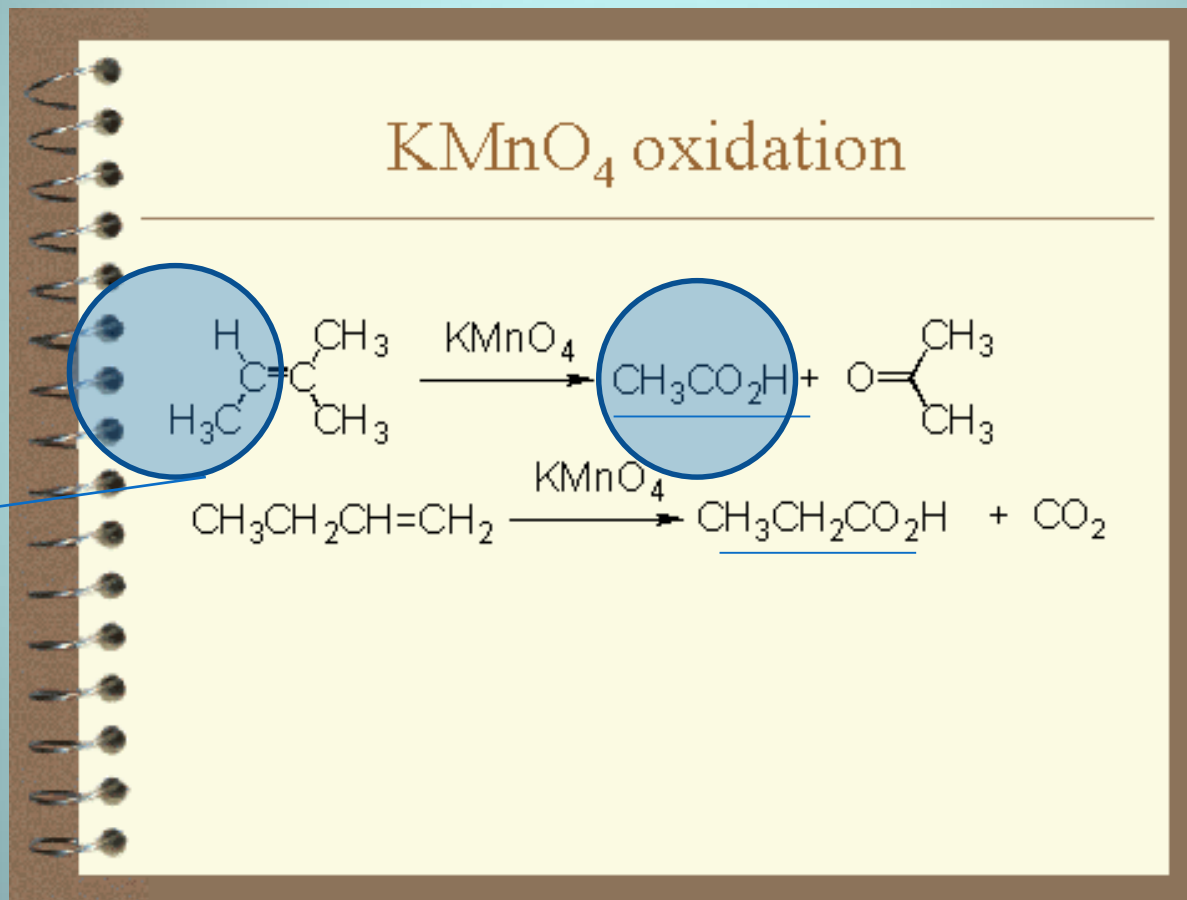
➤ Οξείδωση αλκυλοβενζολίων

Ανεξάρτητα από το μέγεθος της αλιφατικής αλυσίδας, η οξείδωση οδηγεί στο σχηματισμό -COOH

Σύνθεση Καρβοξυλικών οξέων

➤ Οξειδωτική διάσπαση αλκενίων

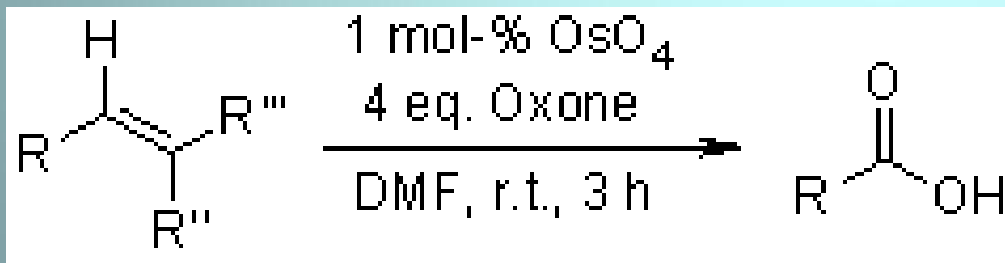
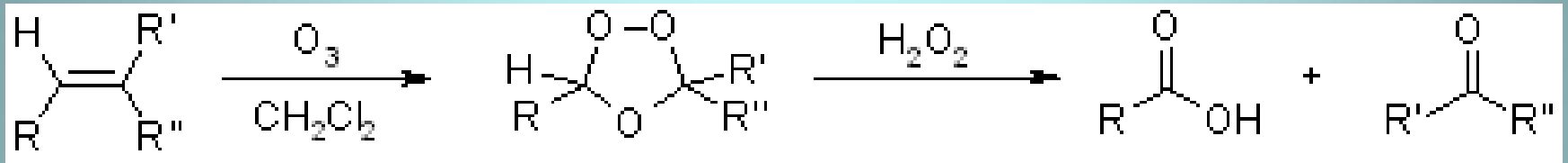

Αν ο C του δ.δ
συνδέεται με H.

Σύνθεση Καρβοξυλικών οξέων

➤ Οξειδωτική διάσπαση αλκενίων

Οζονόλυση

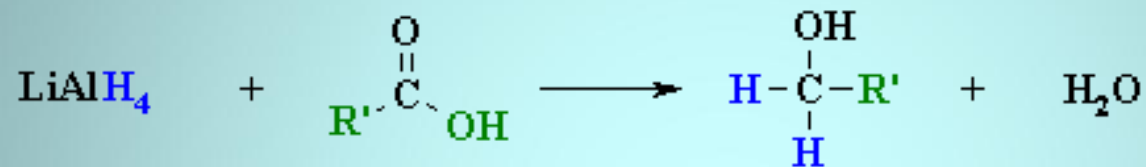

Εναλλακτική της οζονόλυσης

Χημικές ιδιότητες καρβοξυλικών οξέων

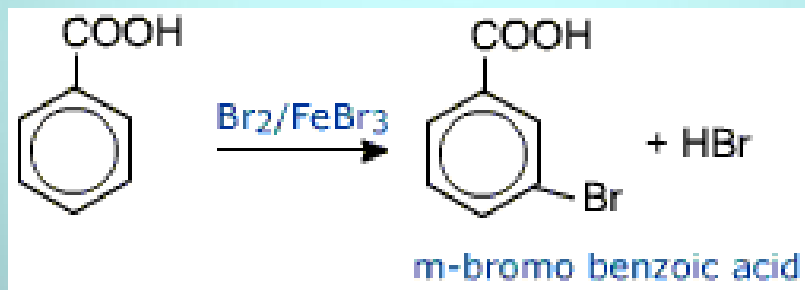
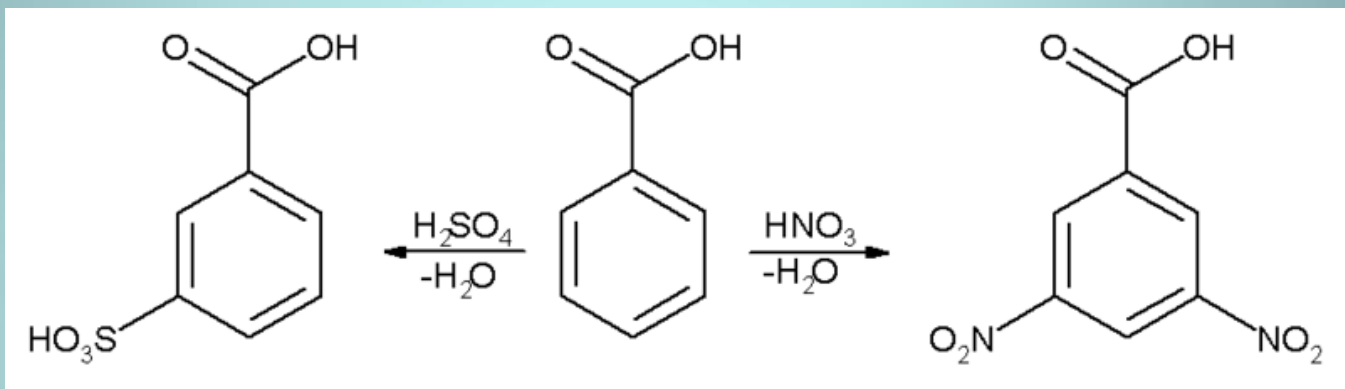
➤ Αναγωγή προς πρωτοταγείς αλκοόλες

Μπορούν να παρασκευαστούν αλκοόλες μεγάλης αλειφατικής αλυσίδας από οξέα που υπάρχουν στη φύση.

Χημικές ιδιότητες καρβοξυλικών οξέων

- Ηλεκτρονιόφιλη Αρωματική Υποκατάσταση σε αρωματικά οξέα

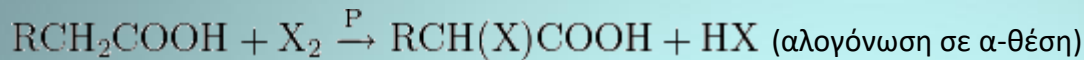

meta-προσανατολισμός

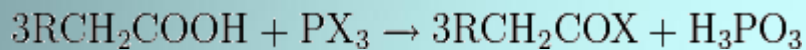
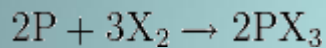
Χημικές ιδιότητες καρβοξυλικών οξέων

➤ Σχηματισμός παραγώγων (αντικατάσταση -OH)

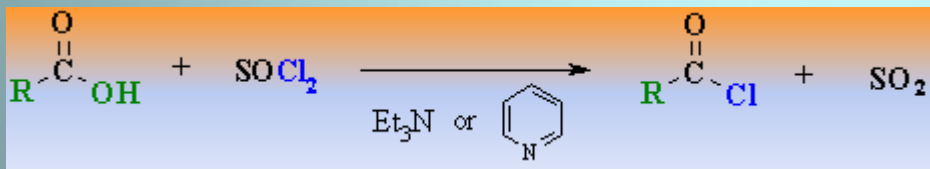
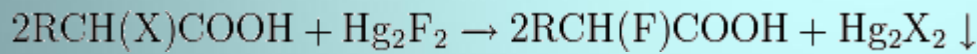
Ακυλαλογονίδια

Συμπαράγεται και μια ποσότητα RCH_2COX

Απευθείας επίδραση με διφθόριο αποφεύγεται, ως επικίνδυνη. Προτιμάται η παραγωγή άλλου αλοκαρβονικού οξέος και μετά υποκατάσταση με χρήση υποφθοριούχου υδραργύρου:

Ονοματολογία

Η κατάληξη **-ικό οξύ** του οξέος γίνεται **-υλο αλογονίδιο**, πχ. προπανοϊκό οξύ > προπανοϋλο χλωρίδιο

Μεγάλη δραστηριότητα > ασταθή σε υδατικό περιβάλλον > καρβονικό οξύ.

acyl halide	anhydride	ester	amide	nitrile
$R-\overset{\text{O}}{\parallel}{C}-X$ X = F, Cl, Br or I	$R-\overset{\text{O}}{\parallel}{C}-O-\overset{\text{O}}{\parallel}{C}-R$	$R-\overset{\text{O}}{\parallel}{C}-O-R'$	$R-\overset{\text{O}}{\parallel}{C}-NR'_2$ R' = H or alkyl	$R-C\equiv N$
$C_2H_5-\overset{\text{O}}{\parallel}{C}-Cl$ propanoyl chloride	$H_3C-\overset{\text{O}}{\parallel}{C}-O-\overset{\text{O}}{\parallel}{C}-H_3C$ acetic anhydride	$H_3C-\overset{\text{O}}{\parallel}{C}-O-C_2H_5$ ethyl acetate	$H-\overset{\text{O}}{\parallel}{C}-NH_2$ formamide	$H_3C-C\equiv N$ acetonitrile

Χημικές ιδιότητες καρβοξυλικών οξέων

➤ Σχηματισμός παραγώγων (αντικατάσταση -OH)

Ανυδρίτες

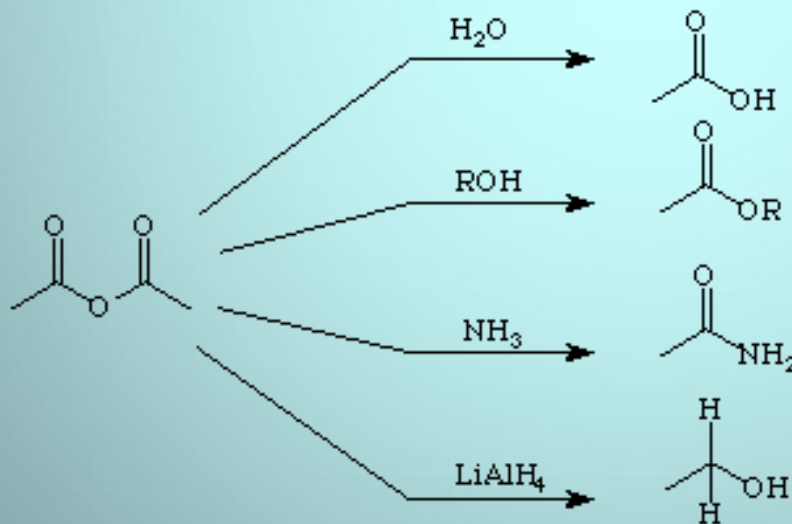
Λιγότερο δραστικοί από τα ακυλαλογονίδια.

Ονοματολογία

Η κατάληξη οξύ του οξέος γίνεται **ανυδρίτης**,

πχ. οξικό οξύ > οξικός ανυδρίτης

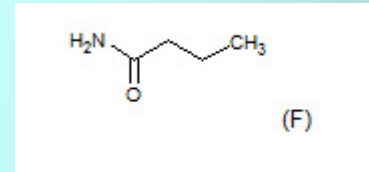
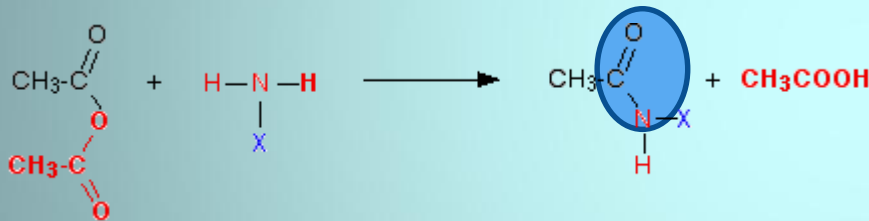
Χημικές ιδιότητες ανυδριτών

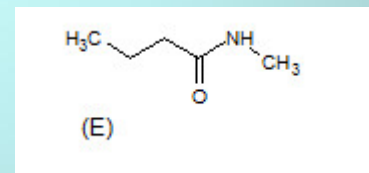
Χημικές ιδιότητες καρβοξυλικών οξέων

➤ Σχηματισμός παραγώγων (αντικατάσταση -OH)

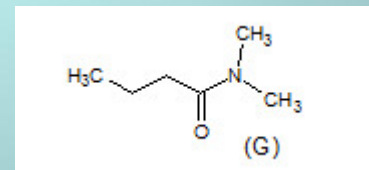
Αμίδια

1^ο ταγές αμίδιο
 NH_3

2^ο ταγές αμίδιο
 RNH_2

3^ο ταγές αμίδιο
 R_2NH

Χημικές ιδιότητες καρβοξυλικών οξέων

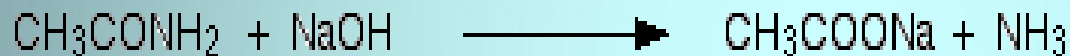
➤ Σχηματισμός παραγώγων (αντικατάσταση -OH)

Αμίδια

Λιγότερο δραστικά από ακυλαλογονίδια και ανυδρίτες

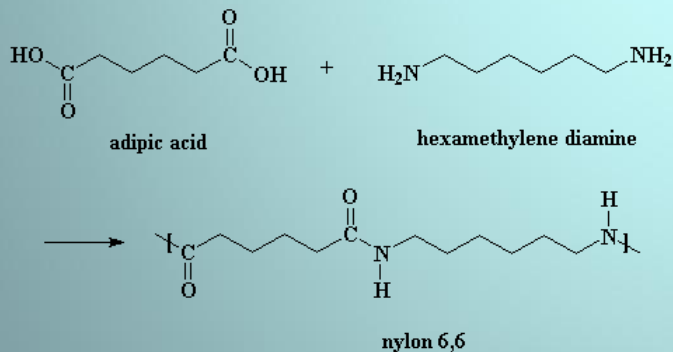

Όξινη υδρόλυση

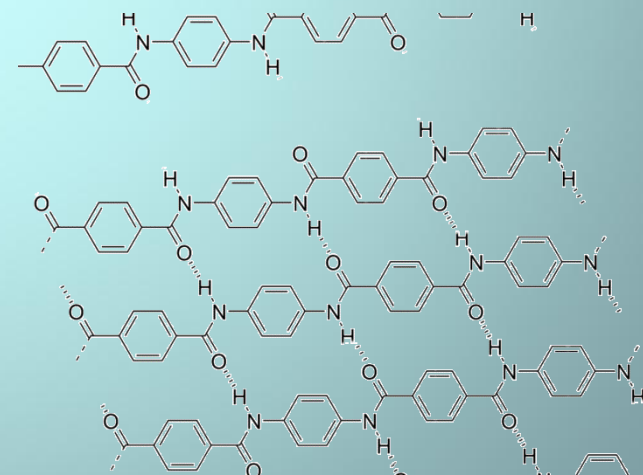

Αλκαλική υδρόλυση

nylon

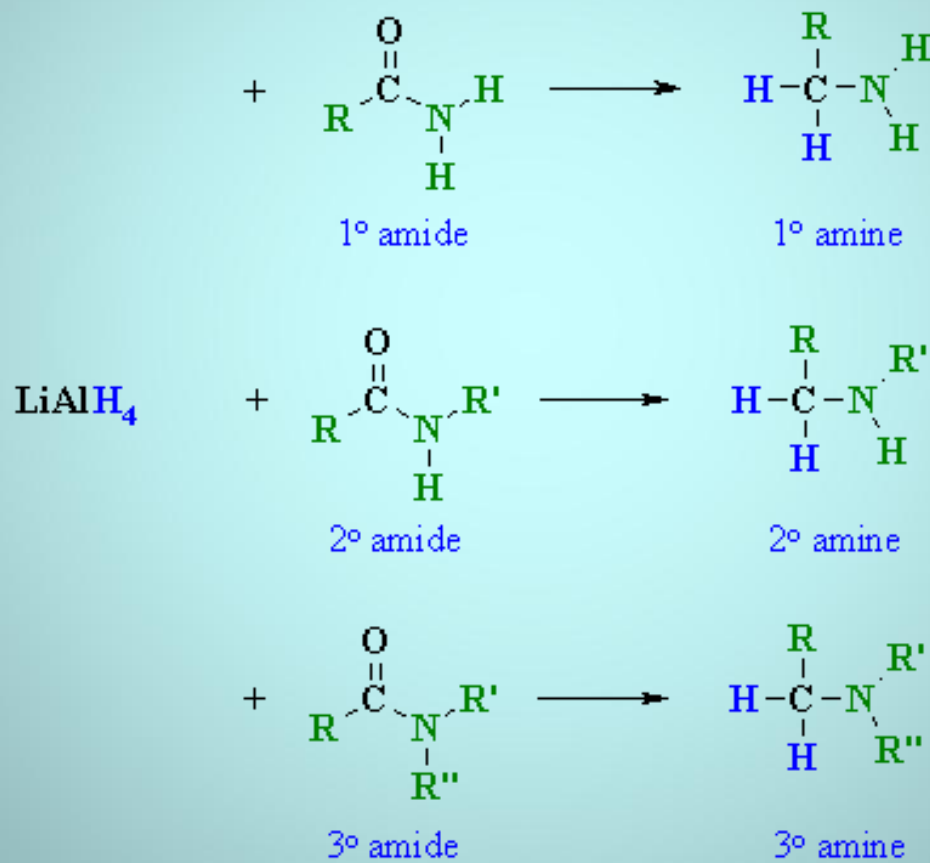
kevlar

Χημικές ιδιότητες καρβοξυλικών οξέων

➤ Σχηματισμός παραγώγων (αντικατάσταση $-OH$)

Αναγωγή αμιδίων

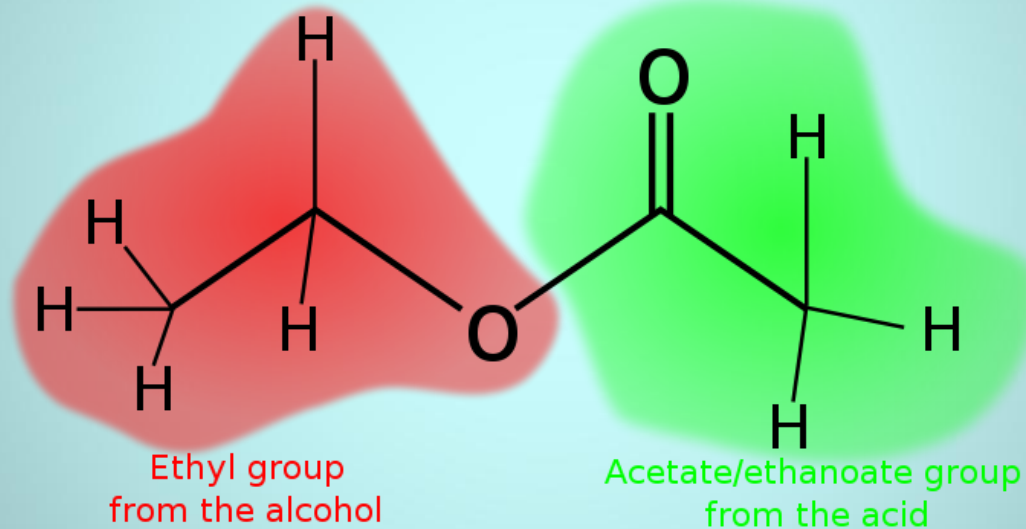

Παράγωγα καρβοξυλικών οξέων

Εστέρες

Όνομα καρβοξυλικού οξέος (χωρίς το οξύ) + αλκυλεστέρας
Οξικός αιθυλεστέρας

Ethyl ethanoate

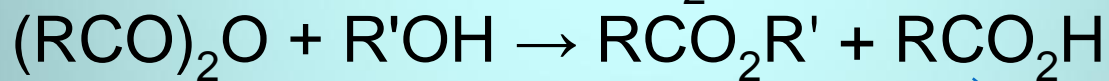
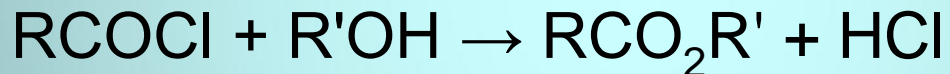
Εστέρες – Παρασκευή εστέρων

➤ Εστεροποίηση Fischer

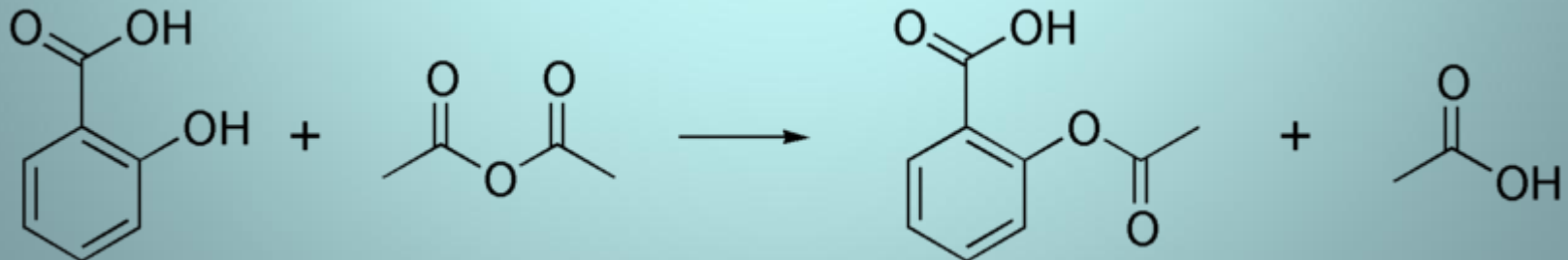

Αμφίδρομη αντίδραση- Αρχή Le Chatelier

➤ Αντίδραση ακυλοχλωριδίου ή ανυδρίτη οξέος με αλκοόλη

Παραπροϊόν το οξύ

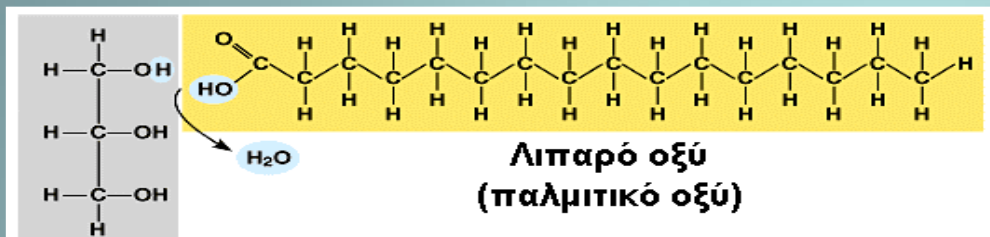
Σαλικυλικό οξύ

Οξικός ανυδρίτης

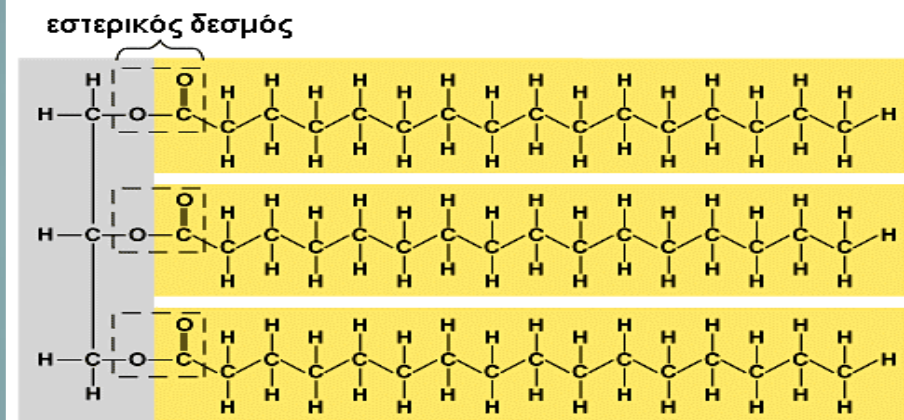
Ακετυλοσαλικυλικό οξύ

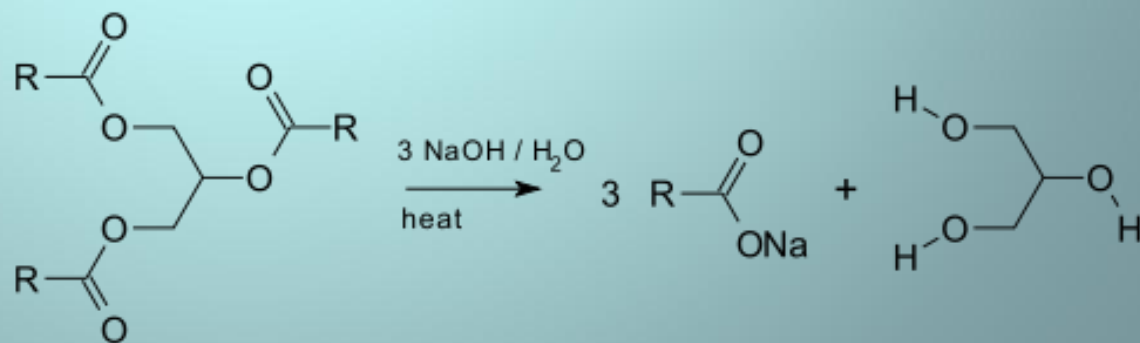
Σάπωνες

**Γλυκερίνη ή γλυκερόλη
(α) Σύνθεση με συμπύκνωση**

(β) Μόριο Λίπους (τριγλυκερίδιο)

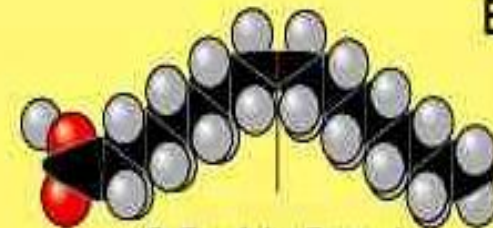
Στεατικό οξύ

(α) Κορεσμένο λίπος και λιπαρό οξύ

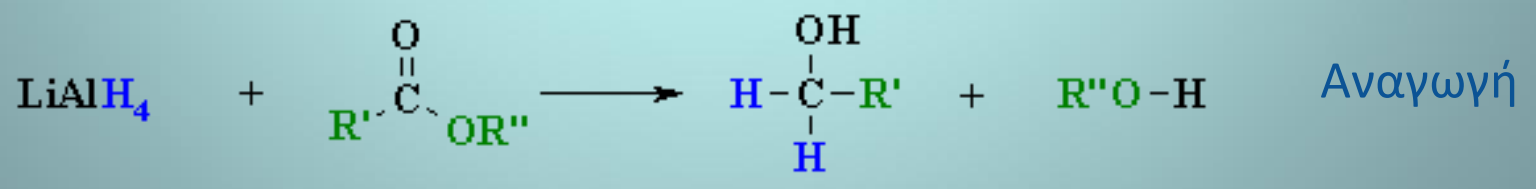
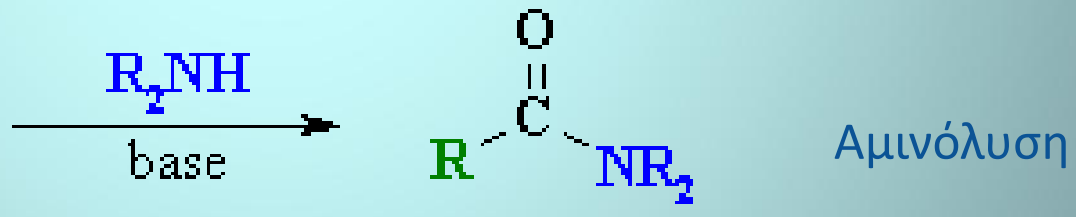
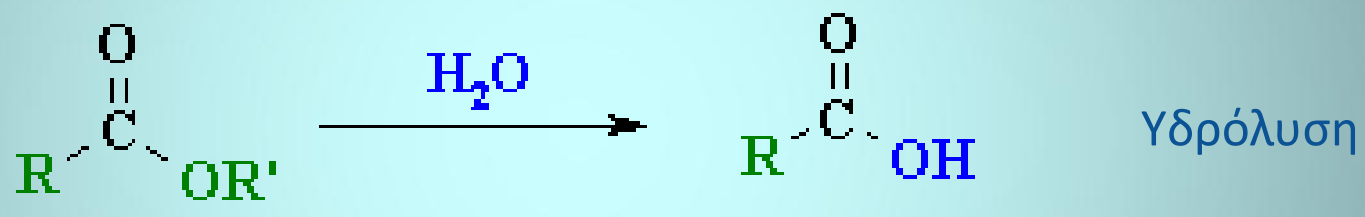
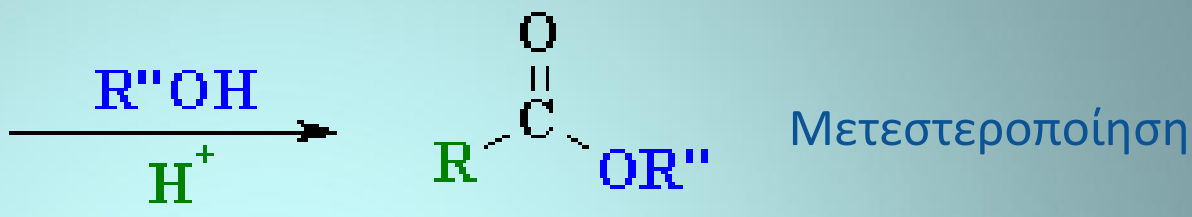
Ελαϊκό οξύ

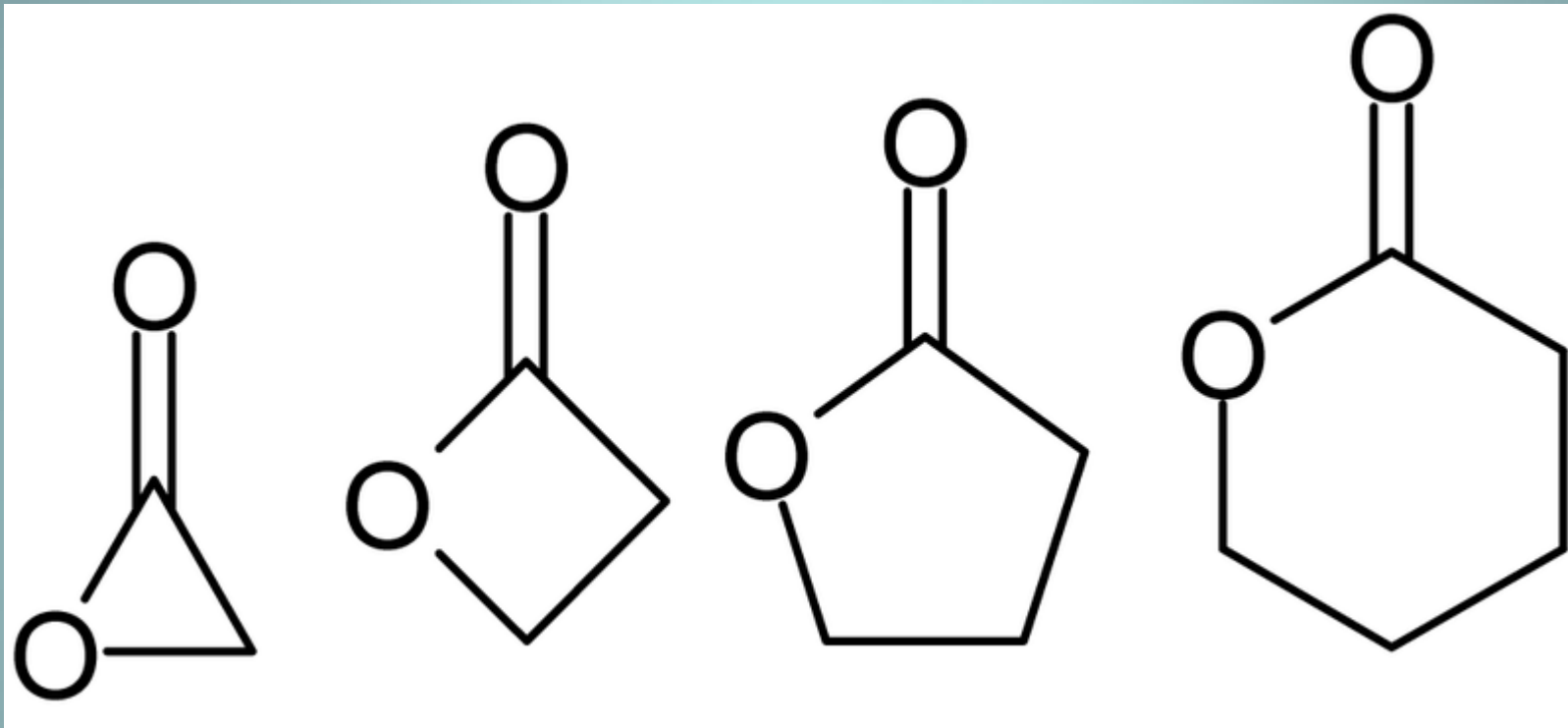
Ο διπλός δεσμός
προκαλεί
παραμόρφωση

(β) Ακόρεστο λίπος και λιπαρό οξύ

Χημικές ιδιότητες εστέρων

Λακτόνες (κυκλικοί εστέρες)

Lactone nomenclature:
 α -acetolactone, β -propiolactone, γ -butyrolactone, and δ -valerolactone

